

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Світ вступає в століття Людини. Більш
ніж будь-коли ми зобов'язані думати зараз про
те, що ми вкладаємо в душу дитини.*

В. О. Сухомлинський

Головна роль **екологічного виховання** у контексті ідей сталого розвитку – приучення дитини до життя в постійно мінливому, складному світі. Без знань основних принципів екологічно-врівноваженої поведінки сучасна людина не здатна буде стати гарантом подальшого існування людства.

В ідеях сталого (екологічно збалансованого, гармонійного) розвитку знайшло своє відображення усвідомлення взаємозалежності людини і природи; збалансування людського споживання і можливостей природи до самовідновлення; врахування прав та інтересів нинішнього і майбутніх поколінь.

Загальною метою затвердженого на конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку у Ріо-де-Жанейро (1992 р.) «Порядку денного на XXI століття» є **просування суспільств шляхом збалансованого (сталого) розвитку, при якому «задоволення потреб теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби».**

У цьому плані екологічна освіта потребує особливої уваги, оскільки збалансованість є результатом узгодження економічно-соціального розвитку суспільства та збереження довкілля. Однією з важливих тенденцій в екологічній складовій освіти для сталого розвитку є формування у громадянина здатності приймати рішення і діяти в інтересах сталості і збереження довкілля. Сталий розвиток передбачає відповідальність всіх громадян за стан навколишнього середовища. **Формування у громадянина здатності приймати рішення та діяти в інтересах збереження довкілля є провідною світовою тенденцією розвитку екологічної освіти, яка «...потребує переорієнтації основної уваги із забезпечення знань на опрацювання проблем та знаходження важливих рішень».**

Під **екологічним вихованням і екологічною освітою** треба розуміти взаємозалежні між собою системи заходів, реалізація яких, з одного боку, забезпечує екологізацію мислення, а з іншого – формує *екологічно прийнятну й екологічно безпечну поведінку* населення (усіх віків, усіх груп, усіх професій) у природному середовищі.

Екологізація пов'язана з накопиченням повсякденного (адаптивного) досвіду, національних, релігійних, культурних уявлень, наукових знань, що сприяють осмисленню природного середовища як такого, перед котрим людина несе моральну відповідальність заради існування теперішнього та майбутніх поколінь.

Основні принципи екологічної свідомості:

1. Принцип єдності: *«Все пов'язане зі всім».*

Кожна людина є частиною природи. Порушення єдності природи як цілого призводить до загибелі людства як її частини.

2. Принцип відповідальності: *«Дій так, щоб наслідки твоєї діяльності не були руйнівними для майбутньої можливості твого життя».*

Кожна людина повинна відповідати за власні дії у навколишньому світі, тому що кожна дія має значення як можливість майбутнього кожної людини та людства у цілому.

3. Принцип особистісного відношення до світу: *«Стався до речей навколишнього світу як до людей, але не стався до людей як до речей!».*

Основою гармонії людини та природи може стати тільки поважливе відношення людини до людини. До тих пір поки не можна буде сказати, що гідність окремої особистості захищається, не можна буде і говорити про ефективний захист природного середовища.

4. Принцип самоцінності живого: *«Кожна жива істота має право на життя».*

В основі цього принципу лежить ідея самоцінності природи та всього живого. Людина не в праві вирішувати, який вид більш цінний для неї.

5. Принцип людяності: *«Для справжньої людської особистості негідно чинити шкоду живому».*

Відчуття себе людиною означає усвідомити свою людяність, коли неможливо здійснювати вчинки, які б принижували нашу людську гідність, чинити зле живому і природі взагалі.

Екологічно прийнятна поведінка визначає найбільш оптимальні форми взаємодії людини із природним середовищем, що сприяють його збереженню та подальшому існуванню людства.

Екологічно безпечна поведінка забезпечує виключення кризових, катастрофічних ситуацій у житті суспільства XXI століття. Це поведінка, що не несе загрози існуванню людства та природних екосистем.

Екологічне виховання включає:

✓ приучення дитини до усвідомлення і практичного засвоєння елементарних екологічних принципів і понять (не завдавати шкоду рослинам, тваринам, доглядати за ними, спостерігати за природними об'єктами, живими істотами);

✓ виховання в дитині екологічної етики–етики відношення до природи через такі почуття як доброта, повага, комунікація з живим;

✓ розвиток естетичних почуттів через спостереження за світом живого і реалізацію своїх спостережень у творчості (живопис, аплікація, рукоділля), у праці, у фізичних вправах (які повинні безпосередньо виходити з естетики красивого тіла, здорового способу життя);

✓ навчання елементарним правилам виживання в природних умовах (поведінка в лісі, засоби орієнтації, розпізнавання отрутних грибів, засоби поведінки при зустрічі з тваринами, знання їстівних трав і ягід);

✓ введення в життя дитини валеологічних принципів–здорового способу життя, дихальні вправи, загартовування;

✓ формування екобезпечної споживчої культури, вміння самостійно формувати відповідні потреби та ціннісні орієнтації;

✓ розвиток системного мислення, вміння проводити причиннонаслідкові зв'язки в процесі аналізу та самоаналізу власних дій по відношенню до природного оточення;

✓ формування активної життєвої позиції, екологічно відповідальної поведінки, небайдужого ставлення до порушень у питаннях екозбалансованого розвитку.

У сфері організації безупинного екологічного виховання й освіти всіх рівнів і форм, пріоритетним є вибір інтегративних навчальних предметів і екологічної спрямованості їхнього змісту. Це, наприклад, такі курси як «Екологічна абетка», «Основи екологічного виховання й освіти», «Екологічна етика», «Екологічна естетика», «Екологічно прийнятний і екологічно безпечний спосіб життя» тощо.

Стратегія освіти для сталого розвитку орієнтує на розширення і подальший розвиток екологічної освіти, доповнення її освітою у інших галузях на основі комплексного підходу. Передумовою успішного вирішення цього завдання в Україні є визнання ідей гармонійного розвитку у якості основоположних, що відображено у Концепції екологічної освіти в Україні. Це дозволяє охопити пов'язані між собою екологічні, економічні і соціальні проблеми.